

JOAN ALBERT BAN (HAARLEM)
 AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
 13 JANUARI 1640
 2299

Antwoord op Huygens' brief van 5 januari 1640 (2294).

Samenvatting: Varenne is [op 6 januari] bij Ban langs geweest. Ban heeft hem uitgebreid naar zijn muziek en instrumenten laten luisteren, maar Varenne weigerde zelf iets te zingen. Hij beloofde echter enkele dagen later terug te komen en iets te zingen. Ban heeft hem echter nog niet teruggezien en vraagt Huygens hem (eventueel via van Campen) in te lichten of hij Varenne kan beluisteren.

Over een antwoord door Huygens is niets bekend.

Documentaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 20x31cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, [Ban] nr. 6, pp. LXVIII-LXIX: onvolledig (<Varennius ... choragium meum>, <Deinde audivit ... necdum vidi>, <Ex Campenio ... auscultare liceat?>).

— Worp 3, nr. 2299, p. 6: samenvatting.

Namen: Jacob van Campen; Bernard de Varenne.

Titel: *Blessé d'une playe inhumaine* (Ban 1639).

Glossarium: accentus (accent); cantilena (lied); cantillare (zingen); cantio (lied); cantus (gezing); choragium (muziekensemble); clavicymbalum (klavecimbel); instrumentum (muziekinstrument); intervallum (interval); modulamen (melodie); modulatio (compositie); musica (muziek); semitonium majus (grote halve toon); semitonium minus (kleine halve toon); vocula (stem); vox (stem).

Transcriptie

Nobilis ac generose vir,

Varennius, cujus tantam et vocis et modulaminis in cantilenis Gallicis laudasti dexteritatem venustatemque, jam ab octiduo mihi adfuit, deferens tuas gratissimas literas. Convocavi choragium meum, et per horam atque alteram auscultavit musicam plurium vocum instrumentorumque. Laudabat soliditatem, intellegibilitatem venustatemque totius modulationis. Postea in cubiculo meo domesticum cantum unâ, duabus ac tribus vocibus exhibui audiendum. Primò quidem auscultabat cantionem Gallicam *Blessé*, tertiò repetitam, et obstupuit concinnissimam modulationem, quoad accentum syllabarum, et verborum clarissimam intelligentiam, frequenter conceptisque verbis asserens (nisi simulaverit) se talem musicam, antehac nunquam auditam, summo in pretio habere.

Deinde audivit unam voculam, quam ego efformavi, Latinè, Italicè, et Belgicè cantillantem ad clavicymbalum, et (ut adstantes referebant) attonitus raptusque videbatur, audiens semitonia minora et majora, aliaque intervalla tam clarè exactèque pronunciari, mirasque vocis flexiones summâ agilitate, nitore ac modestiâ intermisceri. Tum efflagitanti mihi unam cantilenam recusavit, vel potius se excusavit pectoris vocisque asperitatem nimiam, ex nocturnâ profectione, ab aëris inclementi illusione caussatam, promittebatque reditum post triduum suæ vocis liberalem copiam. Hebdomas est, eumque necdum vidi. Putem quod se subduxerit sponte. Sed cur? Nescio. Nihil enim obsequiorum scio à me prætermisum esse, quod omnibus, qui tibi placent quosque mihi commendas, cum voluptate impendere soleo. Si ad vos redierit, non deero, ut excurram, eumque licet clam auscultem. Mihi etenim tantus sciendi ardor inest, ut nullos labores molestiasve horream, dummodo progressum facere liceat. Ex Campenio nostro datâ occasione intelligam, num Varennium auscultare liceat? Atque interea musicam in amicorum obsequium, tuumque imprimis, enucleandam perficiendamque prosequar. Vale, vir nobillissime, et ama

tuum

J.Alb. Bannium. 1640.

Harlemi, Idibus Januariis.

Vertaling

Edele heer,

Het is alweer een week geleden dat [Bernard de] Varenne, wiens bedrevenheid en lieflijkheid zowel wat betreft de stem als de melodie bij de voordracht van Franse liederen u hebt geprezen, zich bij mij vervoegde en mij uw vriendelijke ¹brief overhandigde. Ik heb mijn ensemble bijeengeroepen, en hij heeft twee uur lang muziek met verschillende stemmen en instrumenten beluisterd. Hij preeste de degelijkheid, de verstaanbaarheid en de lieflijkheid van de gehele compositie. Hierna heb ik hem in mijn kamer een huiselijk gezang voor één, twee en drie stemmen laten horen. Eerst beluisterde hij het Franse lied ²*Blessé [d'une playe inhumaine]*, tot drie keer toe herhaald, en hij was geheel verbluft door de fraaie compositie, wat betreft het accent van de lettergrepen en de duidelijke verstaanbaarheid van de woorden, terwijl hij meermalen en in welgekozen bewoordingen verzekerde - als hij tenminste niet deed alsof - dat hij een zodanige muziek, tot dan toe nog niet gehoord, zeer hoog achtte.

Vervolgens beluisterde hij een stem die ik zelf heb opgeleid, en die in het Latijn, Italiaans en Nederlands zong bij het klavecimbel, en hij bleek overdonderd en vervoerd (zoals de omstanders verzekerden), toen hij hoorde hoe duidelijk en exact de kleine en grote halve tonen en andere intervallen werden weergegeven, en welke wonderbaarlijke stembuigingen werden verbonden met de grootste wendbaarheid, schoonheid en beheersing. Daarop weigerde hij mij, toen ik dat met aandrang vroeg, een lied [te zingen], of liever, hij excuseerde zich, vanwege een te grote ongesteldheid van zijn stem en zijn borst, opgelopen tijdens een nachtelijke tocht door koude lucht. Hij beloofde om drie dagen later rijkelijk zijn stem te laten horen. We zijn nu een week verder, en ik heb hem nog niet gezien. Ik denk dat hij eigener beweging heimelijk is weggegaan. Maar waarom? Ik weet het niet. Ik weet immers dat ik de gediensigheid geenszins heb verwaarloosd, die ik gewoon ben met overgave te betonen jegens allen die uw vriendschap bezitten en die u mij aanbeveelt. Wanneer hij naar u terugkeert, zal ik niet nalaten op weg te gaan en hem, al is het maar heimelijk, te beluisteren. Immers, ik heb een dermate groot verlangen naar kennis, dat ik geen enkele moeite en inspanning schuw, mits het maar mogelijk is vooruitgang te boeken. Zal ik bij gelegenheid van onze [Jacob] van Campen vernemen of het mogelijk is Varenne te beluisteren? En ondertussen zal ik voortgaan de muziek verder te ontwikkelen en te volmaken, als plicht jegens vrienden, en jegens u in de eerste plaats. Gegroet, waarde heer, en denk aan

uw

Joan Albert Ban. 1640.

Haarlem, 13 januari 1640.

---

1. Huygens aan Ban, 5 januari 1640 (2294).
2. Volgens eerdere vermeldingen was dit een vierstemmige compositie.

Nob. ac generose vir.

75

Varonnibus, cunctis tantum et vocis, et modulaminibus in Cantilenis gallicis laudasti dexteritatem, venustatemque, iam ab octiduo mihi adfuit, deferens tuas gratissimas litteras. Convorsivi choragium meum, et per horum atque alterarum auresculta Musicam plarium vocum, instrumentorumque. Laudabat soliditatem, intelligibilitatem, venustatemque totius modulationis. Postea in cubiculo meo domesticum cantum unum, duobus, tribus vocibus agibus audiendum. Primo quidem auscultabat cantum gallicum Blisso, tertio repetitum: et obstupuit curiosissimam modulationem, quoad accentum, syllabarum, et verborum clarissimam intelligentiam: frequenter conceptissimam verborum asserens (nisi simulaberit) se talem musicam ante hanc nunquam auditam, summo in pretio habere. Deinde audivit unam voculam, quam ego efformavi, Latine, Italice, et Belgice cantillantem ad clavicymbalam: et (ut adstantes referrebant) attonitus captissimè videbatur, audire semitonia mixta et majora, aliasque intervalla, tam clari exaltatè pronuntiari; mirasque vocis flexiones summam agilitate, nitore, ac modestia intermisceri. Tum afflagitanti mihi unam cantilenam, recitavit, vel potius se recitavit; perfectis, vocisque asperitatem nimiam, et nocturna profusione, ab avis inclamanti illusione, causatam: promittit atque reditum post triduum, siue vocis liberaliter copiam. Hebdomas est, dumque necdum vidi. Putem, quod se subduxerit spontè: sed cur? nescio. mihi enim obsequiorum scio a me pretermissum esse: quod omnibus qui tibi placeant, quosque mihi commendat, cum voluptate impendere solem. Si ad vos redierit, non deero, ut decurram, cumque licet clam auscultem. Mihi etenim tantis sciendi arder inest, ut nullos labores molestiasve horream, dummodo progressum facere liceat. Ex Campensio nostro licet? atque interea Musicam in amicorum obsequium, tum unam imprimis, emulandam, perficiendamque prosequar. Vale vir nobilem, et ama

Tuum

Harlemi. Idib. Jan.

J. Alb. Bannium

Huy. 37.